

ACHTTIENDE EDITIE

CULTUURHISTORISCHE ZOMER 2024

Organisatie:

*Stichting De Aldenborgh, Kring Weert van het Koninklijk
Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap
en Geschied- en Heemkundige Kring „Land van Thorn“*

NEER, DINSDAG 2 JULI 2024

Gluren bij de bureu ... in Neer

Aanvang: 19.00 uur in Sint-Martinuskerk, Kerkplein 4
6086 AK Neer. Inloop vanaf 18.30 uur in de kerk.

Gratis parkeergelegenheid rondom de kerk
en parkeerplaats Steeg

Tot 1991 was Neer een zelfstandige gemeente; in 1991 vond de samenvoeging met Roggel plaats en in 2007 werd Neer een van de 16 kerkdorpen van de nieuwe gemeente Leudal. Op 1 januari 2024 telde Neer 3350 inwoners verdeeld over 1506 woningen. Het Midden-Limburgse maasdorp Neer staat bekend om zijn landelijke en pittoreske karakter, omgeven door groene natuur en uitgestrekte landbouwgronden. In de omgeving van Neer zijn ook tal van wandel- en fietspaden, die door schilderachtige landschappen leiden.

Neer heeft een negental rijksmonumenten waarvan een aantal bezocht wordt tijdens Gluren bij de Buren. In het centrum van Neer ligt de statige monumentale Sint-Martinuskerk die hoog

boven alles uitrijst. Verder vindt men hier het oude raadhuis uit 1818 en het Maxe-Grete huis uit 1661.

Neer wordt ook wel het watermolendorp genoemd. In het verleden lagen er 5 watermolens aan de Neerbeek. Nu is de eeuwenoude gerestaureerde Friedesse molen nog als enige molen maalvaardig. Al sinds 1343 wordt hier graan gemalen.

Een opvallend kenmerk van Neer is verder het rijke verenigingsleven en de sterke gemeenschapszin.

Tijdens Gluren bij de Buren maakt u kennis met een aantal mooie plekjes en objecten in Neer.

ELL, DINSDAG 16 JULI 2024

Gluren bij de Buren ... in Ell

Aanvang: 19.00 u. in de kerk van St. Antonius Abt in Ell
Niesstraat 1 – 6011 RB Ell

Parkeergelegenheid: plein en straten nabij bij de kerk

Het gehucht Ell was er zeker al in de 13de eeuw en ontstond op de relatief droge strook zandgrond tussen het dal van de Tungalroyse beek en de vele heidevennen die Ell in die tijd omringden. Ell/(H)Elle(n)/E(e) lag aan de 'vaerwech' die vanuit Stramproy en achterland leidde naar Kelpen waar deze weg aansloot op de weg Weert-Roermond. De boerenbevolking leverde landbouwproducten aan de abdis en het kapittel van Thorn. Rond 1725 lagen er zo'n 30 boerderijtjes waarvan het aantal in de 19de eeuw snel steeg door ontginning van door de gemeente Hunsel-Ell verkochte heidegronden. Ook tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw groeide de agrarische activiteit flink. De Boerenbond telde meer dan 100 leden in de jaren 1920. Onder invloed van de toenemende mechanisatie daalde het aantal boerderijen snel in de jaren 1960 mede door een grootscheepse ruilverkaveling. Van de 80 bedrijfjes van de jaren 1950 zijn anno 2024 nog ca. 15 agrarische bedrijven over op een kleine 1500 inwoners.

ROOSTEREN, DINSDAG 30 JULI 2024

Gluren bij de Buren, ... in Roosteren

Aanvang: 19.00 u. in de kerk van de H. Jacobus de Meerdere

Maasheuvel 6 – 6116 BT Roosteren

Parkeersuggestie: Markt tegenover de kerk

Afsluiting in Gemeenschapshuis Roosteren.

Na een inleiding in de St. Jacobus de Meerderekerk, een waterstaatskerk, zullen de lokale gidsen vertellen over enkele karakteristieke gebouwen in de nabijheid van de Kerk en over het ontstaan van Roosteren.

Roosteren (Roostere) is een kerkdorp met ongeveer 1.500 inwoners in de gemeente Echt-Susteren. De plaats is geografisch gezien de noordelijkste plaats van Zuid-Limburg, hoewel het tegenwoordig formeel gezien bij Midden-Limburg hoort.

Roosteren ligt aan de Maas, tegenover het Belgische stadje Maaseik. Aan de oostelijke zijde van het dorp aan de andere kant van het Julianakanaal ligt Oud-Roosteren. Aan de westkant de buurt Kokkelert.

Roosteren is waarschijnlijk ontstaan in de 8ste eeuw als ontginning vanuit de abdij van Susteren. Roosteren is een typisch (rijk) maasdorp wat onder ander blijkt uit de 15 mooie grote Maaslandhoeves en een tweetal kastelen die hier stonden.

Jammer genoeg zijn een aantal van deze boerderijen gesloopt en binnenkort moet ook de Tramhalte wijken voor woningbouw. Deze tramhalte was een zijtak van de tram Sittard-Roermond en er stopte vijf keer per dag een tram die naar Maaseik reed.

In het pas gerenoveerde Gemeenschapshuis volgt nog een mooie interessante presentatie van markante gebouwen die de laatste 100 jaar ten prooi zijn gevallen aan de “voortuitgang” en verdwenen zijn. Tot slot wordt natuurlijk afgesloten met een kopje koffie/vlaai en eventueel een drankje.

Gluren bij de Buren in Roosteren wordt georganiseerd door de Stichting Tristan Foundation (<https://www.tristan-foundation.com/>) in samenwerking met de Gemeente Echt-Susteren.

DORNE, DINSDAG 6 AUGUSTUS 2024

Gluren bij de Buren, ... in Dorne

Aanvang 19.00 uur in de Sint Donatuskerk,

Weg naar As 66, 3680 Maaseik

Parkeersuggesties: Op het plein voor en achter de kerk en op de parking van de school ‘VBS Kornuit’ (vrij parkeren)

Omstreeks 1900 was Dorne een agrarische buurtgemeenschap van Opoeteren en telde 13 boerderijen. In 1977 werden Opoeteren en Neeroeteren gefuseerd met Maaseik. Wonen in Dorne had heel wat nadelen: de grote afstand tot de kerk en de school in Opoeteren en slechte wegen.

Onder impuls van rector Theodoor Hoedemaekers kreeg Dorne in 1923 een eigen kerk en werd een kapelanie gebouwd. Voor de oprichting van een schooltje ondertekenden 47 gezinshoofden een petitie in 1919. Er werd gevolg gegeven aan hun eis. In het begin was het wat behelpen met noodlokalen. In 1923 waren 2 klaslokalen klaar, werden een onderwijzer en een onderwijzeres aangesteld en werd een schoolhuis gebouwd. Met de komst van de zusters Jozefienen kon ook een kleuterafdeling opgericht worden. Uiteraard werden ook de zusters in een nieuw klooster gehuisvest.

Intussen was de aantrekkingskracht voor het landbouwleven sterk afgenomen. De mijnen zorgden voor een grote tewerkstelling en later ook de Fordfabriek. De bevolking nam sterk toe. De kerk was te klein en in 1991 werd een nieuwe moderne St.-Donatuskerk ingewijd door monseigneur Schreurs van Hasselt. Leo Reulens, was de aannemer van dit gebouw. Hij heeft aan de hand van een uitgebreide fototentoonstelling het bouwproces uitvoerig gedocumenteerd. Niet alleen wat betreft de tewerkstelling hadden er de laatste decennia grote veranderingen plaats: door een gebrek aan priesterwijdingen kreeg Dorne geen eigen pastoor meer en met het vertrek van de zusters in 2010 kwam ook het onderwijs in profane handen.

De vrijgekomen gebouwen kregen een nieuwe bestemming: de kerk uit 1923 werd verkocht en werd een gezinswoning. Het klooster werd geïntegreerd in de school en de kapelanie kreeg naast een woonfunctie ook een vergaderbestemming.

Uiteraard zijn er ook nog boerderijen in bedrijf. Daarover zullen de gidsen u tijdens de rondleiding meer vertellen. Voor een drankje na de wandeling kan u terecht in zaal 'De Bempt' aan de school.

De verkenning van Dorne volgt een tracé van ± 1500 m en is gebruiksvriendelijk voor zowel van rollator- als scootmobielgebruikers.

BREE, DINSDAG 20 AUGUSTUS 2024

Gluren bij de buren ... in Bree

Aanvang: 19.00 u. in de St.-Michielskerk Hoogstraat, 3960 Bree
Parkeergelegenheid; gratis parkeren op de kleine ring,
op het stadplein en achter de bibliotheek

In een document van 1078 is er voor het eerst sprake van Bree. In 1366 kreeg het stadrechten als een van de Goede steden van het prinsbisdom Luik, waarvan het perron een symbool is. Het centrum heeft zijn oude ei-vorm bewaard met een radiale wegenstructuur via vier poorten (Itterpoort, Kloosterpoort, Nieuwstadpoort en Gerdingerspoort) die leidt naar het Vrijthof. De middeleeuwse stadsgracht werd in de 20ste eeuw vervangen door de kleine ring.

Maar het functionele gebruik van het centrum is gedurende de laatste decennia volop in verandering. De onderwijsinstellingen (TISM-technische school-, het St.-Michielcollege en St.-Augustinus-onderwijs voor meisjes-) hebben de stadskern verlaten en gingen samen naar de onderwijscampus buiten de tweede ring. De vrijgekomen panden kre-

gen een nieuwe bestemming: zo werd het St.-Michielcollege (een klooster uit het midden van de 17 eeuw) na een grondige sanering en restauratie het nieuwe stadhuis. De technische school werd afgebroken en kreeg een uitgesproken bewoningsbestemming met de naam St.-Michielspark met tientallen villa-appartementen. Het cultureel centrum en de Breugelzaal vonden een nieuw onderkomen in de zeepziederij (de gebouwen van de vroegere groothandel in koloniale waren Janssen-Gilissen (Limburgia) aan Malta.

Het gluren-gebeuren zal u leiden van het stadhuis, het recent volledig gerestaureerde interieur van de St.-Michielskerk, de restanten van het oude refugiehuis van Postel en het stadspark met oude dekenij naar het nieuwe culturele centrum en de nieuwe woonzone St.-Michielspark. Het oude centrum is autoluw, de totale wandelafstand bedraagt ± 1500 m en is rollator en scootmobiel vriendelijk.

Voor een natje na afloop is er een ruime keuze aan drankgelegenheden rond het Vrijthof, de Markt en de Hoogstraat.

BOCHOLT, DONDERDAG 22 AUGUSTUS 2024 **'DE KAT VAN HUIS EN DE DUIVEL** **OP HET KUSSEN, GRAAF FILIPS DE** **MONTMORENCY EN ZIJN POWERVROUWEN'**

Aanvang: 14.00 uur in de grote zaal van Brouwershuis
Kerkplein 112, 3950 Bocholt
Parkeersuggestie: Kerkplein of
parkeerplaats MathijspleinBocholt. Entree gratis.

Twee geloven op een kussen, daar slaapt de duivel tussen'. En 'als de kat van huis is, dansen de muizen op tafel'. Die twee oude gezegden beschrijven eigenlijk precies het huwelijk van Filips de Montmorency, de laatste graaf van Horne (1524-1568) en zijn echtgenote Walburgis van Nieuwenaer. Filips was heer van Weert, Nederweert, Wesseme, Kortesseme en Bocholt, en erevoogd van het Land van Thorn. In 1568 werd hij in Brussel geëxecuteerd op last van Alva.

Graaf Filips had grote moeite om zich staande houden op het politieke toneel en tegen de koning van Spanje. Maar ook aan het

Alle activiteiten zijn GRATIS toegankelijk.⁷

thuisfront, op het grafelijk kasteel in Weert, had hij het nodige te stellen. Als katholieke dienaar van de koning deelde hij het bed met zijn calvinistische echtgenote Walburgis, en het huishouden met zijn Lutherse moeder, Anna van Egmond. Zelf was hij veel van huis en dan hadden de beide dames in Weert vrij spel.

Het is deze zomer 500 jaar geleden dat Filips het levenslicht zag en dat is de aanleiding voor het symposium:

'De kat van huis en de duivel op het kussen, Graaf Filips de Montmorency en zijn powervrouwen'

Diverse Nederlandse en Vlaamse onderzoekers presenteren de jongste resultaten van hun onderzoek naar het grafelijke echtpaar. Wat was hun invloed op de bevolking. Met ook veel aandacht voor de belang-

rijke maar onderbelichte rol van Walburgis van Nieuwenaer en haar schoonmoeder Anna van Egmond, de twee powervrouwen in huize van Horne.

De inleiders zijn Alfons Bruekers, Wim Cuppens, Anneleen Gabriëls, Mart Graef en Lennart Willems.

NEDERWEERT-EIND, DINSDAG 27 AUGUSTUS 2024

Gluren bij de Buren, ... in Nederweert-eind

Aanvang: 19.00 uur in de St.-Gerardus-Majella kerk

Pastoor Maesplein 15 Nederweert-Eind.

Parkeergelegenheid: Gratis parkeren bij
openluchtmuseum Eynderhoof langs de Rendierenlaan.

(5 minuten lopen naar de kerk).

(Het Pastoor Maesplein is niet voor parkeren beschikbaar)

12000 Jaar geleden sloegen de jagers-verzamelaars van de
Tjongercultuur hun basiskamp op aan de oevers van het hui-

dige natuurgebied De Banen. In de ijzertijd, zo rond 600 v. Chr. vestigden de eerste landbouwers zich rond de waterplassen de Banen, het Sarsven, de Schoorkuilen en de Kwegt. Nu mooie wandelgebieden met een rijke flora en fauna.

Eind was een gehucht, een vlekje op de kaart, weggedoken achter de Noordervaart. Begin 20ste eeuw was het een hoofdzakelijk agrarische gemeenschap die bestond uit 750 inwoners. Er werd door weer en wind te voet naar de kerk gegaan in Nederweert. In 1939, vlak voor de Tweede Wereldoorlog, werd op initiatief van enkele bewoners een eigen parochie gesticht. Er werd een bouwpastoor benoemd en op 10 juni 1956 werd de Sint Gerardus-Majella kerk ingewijd. De meningen over het resultaat waren verdeeld. Deze kerk, vol symboliek is nu een Rijksmonument.

Er zijn ook nog twee gemeentelijke monumenten: De pastorie en de voormalige kleuterschool.

Voor de kerk ligt het Pastoor Maesplein met monumenten die verwijzen naar diverse gebeurtenissen uit het verleden. Eind heeft, maanden liggend aan de frontlinie, zwaar geleden in de Tweede Wereldoorlog. Het dorp Nederweert-Eind heeft be-

kendheid gekregen door het Limburgs Openlucht-museum Eynderhoof. Al deze bouwwerken zullen tijdens Gluren bij de bure... in Nederweert-Eind op 27 augustus bezocht worden. De gezamenlijke afsluiting is in het openluchtmuseum. In de herberg kunt u een lekker biertje proeven.

Er kan nog een bezoek gebracht worden aan de archeologieruimte voor een presentatie rond het archeologisch verleden van het dorp "d-Indj". Dit wordt op een heel bijzondere wijze in beeld wordt gebracht.

